

ชุดที่ ๔

ส่วนที่ ๓

คดีพิเศษตามรัฐธรรมนูญ ตอนที่ ๓/๓

คดีเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบการตราพระราชกำหนด และคดีประเภทอื่น ๆ เช่น (ก) การพ้นจากตำแหน่งของสมาชิกสภา และรัฐมนตรี (ข) สัมล้างการปกครองฯ (ค) ยุบพรรค (ที่ไม่ใช่คดีควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดรัฐธรรมนูญ)

รองศาสตราจารย์ ดร.มานิตย์ จุมปา
การบรรยายกฎหมายรัฐธรรมนูญ ภาคหนึ่ง สมัยที่ ๗๘ (ภาคค่ำ)
วันอังคารที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๘ เวลา ๑๙.๐๐-๑๙.๕๐ น.
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

คดีพิเศษประเภทที่ ๕

คดีเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบการตราพระราชกำหนด

คดีเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบ

การตราพระราชกำหนด

พระราชกำหนด (Emergency Decree) เป็นรูปแบบหนึ่งของกฎหมายที่ฝ่ายบริหารคือพระมหากษัตริย์โดยคำแนะนำและยินยอมของคณะรัฐมนตรีตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจที่รัฐธรรมนูญให้ไว้

รัฐธรรมนูญฯ กำหนดการตราพระราชกำหนดไว้ใน

มาตรา ๑๗๒ ว่า

“มาตรา ๑๗๒ ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรง**ตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้**

การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้”

ต่อ

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็วถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติหรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบต่อกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

ต่อ

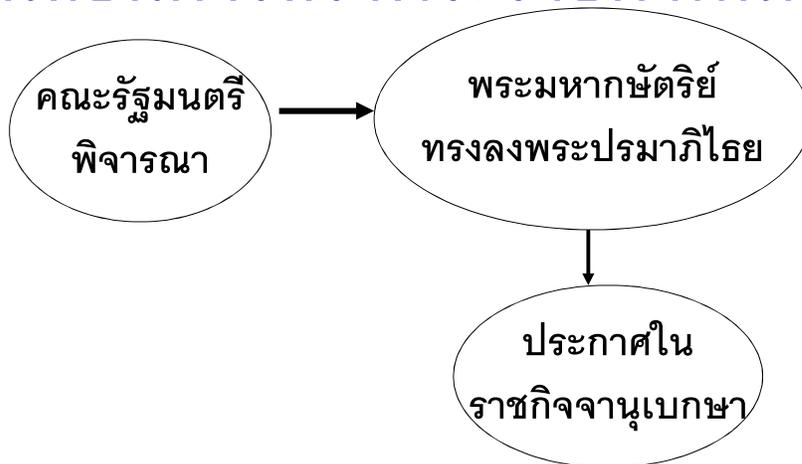
หากพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดและพระราชกำหนดนั้นต้องตกไปตามวรรคสาม ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

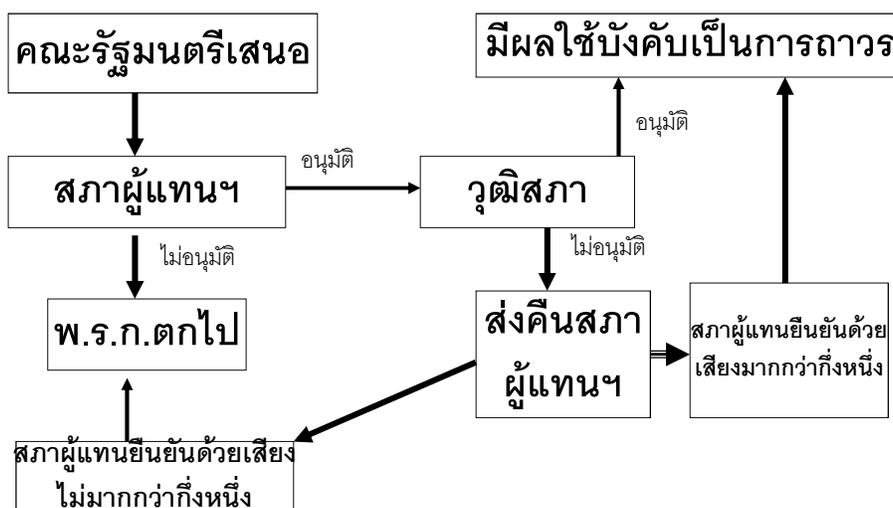
การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของสภาผู้แทนราษฎรและของวุฒิสภา และการยืนยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ”

ขั้นตอนการตราพระราชกำหนด

การอนุมัติพระราชกำหนดโดยรัฐสภา

การตรวจสอบการตราพระราชกำหนดโดยศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๗๓ ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใดสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นเพื่อวินิจฉัย และให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ต่อ

ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง และให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลใช้บังคับมาแต่ต้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

หลักเกณฑ์การตรวจสอบการตราพระราชกำหนดโดยศาลรัฐธรรมนูญ

1. เวลาที่ยื่นเรื่อง คือ ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนด
2. ผู้มีสิทธิยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ประธานสภาผู้แทนหรือประธานวุฒิสภา โดย ส.ส. หรือ ส.ว. ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เข้าชื่อเสนอต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
3. เรื่องที่ยื่น ต้องเป็นการเห็นว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง กล่าวคือตราขึ้นโดยไม่เป็นไปเพื่อ
 - 1) ประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ
 - 2) ความปลอดภัยสาธารณะ
 - 3) ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือ
 - 4) ป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ
4. ประธานสภาฯ แล้วแต่กรณีต้องยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๓ วันนับแต่ได้รับความความเห็นจากสมาชิกสภา

ข้อสังเกต

(๑) ไม่สามารถยกประเด็นการตราพระราชกำหนดนั้นมีการฉ้อโกงหรือไม่เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ เหมือนดังเช่นรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ บางฉบับ

(๒) ด้วยเหตุที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักเกณฑ์การตราพระราชกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ต่างไปจากพระราชบัญญัติ ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการตราพระราชกำหนดไว้เป็นการเฉพาะในมาตรา ๑๕๒ แต่ทั้งนี้ มีข้อควรพึงสังเกตว่า บทบัญญัตินี้เป็นการกำหนดเพิ่มขึ้นเพื่อใช้ตรวจสอบพระราชกำหนดเท่านั้น พระราชกำหนดในฐานะที่เป็น “กฎหมาย” ในความหมายของรัฐธรรมนูญ ย่อมสามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามระบบการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญหลังประกาศใช้ได้ (คือ ตรวจสอบโดยผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๓๑ ตรวจสอบโดยศาลเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๒ หรือผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพอันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นผลมาจากพระราชกำหนดเรื่องใดโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๓) แต่ตรวจได้เฉพาะเนื้อหาของกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ไม่สามารถตรวจในเรื่องการตราพระราชกำหนดเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดหรือไม่

ตัวอย่างคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยเกี่ยวกับพระราชกำหนด
กำหนด เช่น

- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๙-๓๐/๒๕๕๗ เรื่อง การตราพระราชกำหนดเกี่ยวกับการก่อการร้าย เป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ หรือไม่
- ข้อเท็จจริงโดยย่อ คณะรัฐมนตรีได้ตรา **พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๕๕๖** กำหนดความผิดฐานก่อการร้ายขึ้นใหม่ อีกทั้งยังให้ผู้ก่อการร้ายที่กระทำผิดนอกราชอาณาจักรต้องรับโทษในราชอาณาจักร ส่วนพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.๒๕๕๒ พ.ศ.๒๕๕๖ เพิ่มให้ความผิดฐานก่อการร้ายเป็นอีกมูลฐานหนึ่งที่อยู่ภายใต้กฎหมายฟอกเงิน ซึ่งมีผู้เห็นว่าการตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด จึงมีการเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

- ศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่า ประเทศไทยมีเหตุการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่แสดงถึงแนวโน้มและความเป็นไปได้ที่อาจเกิดการกระทำก่อการร้ายซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะขึ้นได้ ประกอบกับวาระสำคัญที่ประเทศไทยต้องเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมผู้นำเศรษฐกิจเอเปคในเดือนตุลาคม จึงเห็นได้ชัดเจนว่ามีความจำเป็นต้องมีมาตรการป้องกันที่ดีมีประสิทธิภาพ ดังนั้น คณะรัฐมนตรีย่อมมีหน้าที่ต้องดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำการก่อการร้ายขึ้นในประเทศไทยได้ตามความจำเป็นโดยสมควรเพื่อให้เกิดความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะขึ้นให้จงได้ พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๕๕๖ มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย ซึ่งเป็นการกระทำความผิดที่นานาประเทศยอมรับกันว่าเป็นความผิดสากลและเห็นพ้องต้องกันว่าจะต้องร่วมมือกันดำเนินการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบภายในของตนให้การก่อการร้ายเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญาอย่างรุนแรง เมื่อพระราชกำหนดนี้มีบทบัญญัติ

- ที่ครอบคลุมไปถึงการกระทำอันเป็นการก่อการร้ายที่มีลักษณะเฉพาะโดยใช้ความรุนแรงในการกระทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติ และมีเจตนาพิเศษที่มุ่งบังคับรัฐบาลหรือให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันยังมีได้บัญญัติให้ครอบคลุมถึงลักษณะการก่อการร้าย อีกทั้งการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาตามพระราชกำหนดนี้ นอกจากจะกำหนดฐานความผิดการก่อการร้ายให้ชัดเจนแล้ว ได้กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการก่อการร้ายมิให้เกิดขึ้น โดยการกำหนดความผิดตั้งแต่ขั้นเตรียมการหรือสมคบกัน การเป็นผู้สนับสนุน และการเข้าเป็นสมาชิกของคณะบุคคลที่มีการกระทำอันเป็นการก่อการร้าย ทั้งนี้ได้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายนอกราชอาณาจักร จะต้องได้รับโทษในราชอาณาจักร ซึ่งเป็นวิธีการในการปราบปรามการก่อการร้ายให้ได้ผล เพราะการระงับการก่อการ

- ร้ายย่อมต้องอาศัยเหตุจากการคาดการณ์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่มีบุคคลผู้ก่อการร้ายแฝงตัวในประเทศ หรือการสะสมอุปกรณ์ กำลังพล และการเตรียมการด้านการเงิน โดยไม่อาจปล่อยให้มีการกระทำจนเกิดผลเสียหายขึ้นก่อนได้ แต่ต้องสามารถใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อยุติการกระทำที่มีแนวโน้มว่าจะก่อการร้ายนั้น เนื่องจากหากมีการก่อการร้ายเกิดขึ้นจนเป็นผลสำเร็จแล้ว ผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะย่อมจะเสียหายร้ายแรงและต้องใช้ระยะเวลายาวนานจึงจะฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพปกติขึ้นได้ ดังนั้น มาตรการตามกฎหมายดังกล่าวต้องสามารถตราขึ้นมาใช้บังคับให้ได้ทันกับสภาพเหตุการณ์ที่คาดการณ์ว่าอาจเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง มิฉะนั้นจะไม่อาจรักษาความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะได้ จึงถือได้ว่า การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๕๕๖ เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะตาม บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง

- สำหรับพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.๒๕๔๒ พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีการและมาตรการในการป้องกันมิให้เกิดการก่อการร้าย ด้วยการตัดแหล่งทุนทางการเงินอันเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญของการก่อการร้ายตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา กำหนดความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายดังกล่าวมาแล้ว จึงเป็นการตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ และความปลอดภัยสาธารณะเช่นเดียวกัน

ข้อสังเกต

- ที่ผ่านมาศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในการตรวจสอบกระบวนการการตราพระราชกำหนดว่าเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ พบว่า ส่วนใหญ่พระราชกำหนดที่เสนอให้ตรวจสอบเป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

ยกเว้น คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗/๒๕๖๖

ประเต็น พรก.แก้ไขเพิ่มเติม พรบ.ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคลสูญหาย พ.ศ.๒๕๖๕ พ.ศ.๒๕๖๖ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญ วางหลักว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งใช้การปกครองในระบบรัฐสภา การใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐต้องคำนึงถึงการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างองค์กรที่มีความเป็นอิสระตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภาเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการตรากฎหมายและควบคุมการตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารในการบริหารราชการแผ่นดินและบังคับใช้กฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นภายใต้ความไว้วางใจของรัฐสภา ดังนั้น การใช้อำนาจในการตราพระราชกำหนดโดยฝ่ายบริหารจึงเป็นกรณีที่ฝ่ายบริหารเข้าไปใช้อำนาจในพรมแดนที่เป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งถือเป็นข้อยกเว้นที่ต้องใช้อย่างจำกัดและตีความโดยเคร่งครัด

เหตุผลในการตรา พรก. แก้ไขฯ

หน้า ๓

เล่ม ๑๔๐ ตอนที่ ๑๒ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ คือ โดยที่ในปัจจุบันได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ กำหนดมาตรการป้องกันการทรมานและการกระทำให้นुकคลสูญหาย ซึ่งรวมถึงการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบการควบคุมตัวต้องบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการควบคุมตัวและแจ้งให้พนักงานอัยการและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองในท้องที่ทราบโดยทันที ซึ่งขณะนี้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบได้มีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวในระดับหนึ่งแล้ว โดยได้จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็น ตลอดจนฝึกอบรมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน รวมทั้งวางระเบียบและแนวปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างชัดเจน เหมาะสม เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการกระทำให้นुकคลสูญหาย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ แต่โดยที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ จะมีผลใช้บังคับในวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ ในขณะที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการปฏิบัติตามกฎหมาย และหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบการควบคุมตัวยังมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความพร้อมด้านงบประมาณ การจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงานในการบังคับใช้พระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความละเอียด ซับซ้อน และมีผลกระทบ

ต่อ

ต่อความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของประชาชนโดยตรง รวมถึงส่งผลให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อสาธารณะ หากมีการใช้บังคับกฎหมายในขณะที่หน่วยงานยังไม่มีความพร้อม จะทำให้การเฝ้าระวังและการเก็บรวบรวม และบันทึกพยานหลักฐานในระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ที่มีความไม่สมบูรณ์ ซึ่งอาจทำให้เป็นประเด็น ได้แย้งในชั้นการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด ส่งผลให้การจับกุม การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ และไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด ซึ่งจะเป็นผลร้ายแรงต่อสังคมและความปลอดภัยสาธารณะอย่างร้ายแรง อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่มีทรัพยากรในการปฏิบัติงานที่พร้อมยังต้อง เสี่ยงต่อการถูกดำเนินคดีทั้งทางอาญาและทางวินัยอีกด้วย ข้อเท็จจริงดังกล่าวถือเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ จึงสมควรขยายกำหนดเวลาในการมีผลใช้บังคับของบทบัญญัติเพียงเฉพาะ ในมาตราที่เกี่ยวข้องกับการใช้กล้องบันทึกภาพและเสียงในขณะการควบคุมตัว เพื่อให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบการควบคุมตัวได้เตรียมความพร้อมในด้านอุปกรณ์และบุคลากร สำหรับการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมและเพียงพอ ตลอดจนให้มีการวางหลักเกณฑ์และมาตรฐาน การปฏิบัติงานอย่างรอบคอบ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นประโยชน์ต่อการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของประชาชนอย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้

ต่อ

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकูล บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ พ.ศ. ๒๕๖๖ ตราขึ้นมีสาระสำคัญเพื่อขยายกำหนดเวลาการมีผลใช้บังคับของ พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ และมาตรา ๒๕ จากเดิมที่จะ มีผลใช้บังคับในวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ แก้ไขเป็นให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๖ เป็นต้นไป

ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยว่า การที่ฝ่ายบริหารใช้อำนาจตราพระราชกำหนดให้ขยาย ระยะเวลาการใช้อำนาจพระราชบัญญัติซึ่งผ่านกระบวนการพิจารณาของรัฐสภาโดยชอบด้วย รัฐธรรมนูญแล้ว ด้วยเหตุผลเพียงเรื่องความไม่พร้อมของเจ้าหน้าที่และงบประมาณในการจัดซื้อ อุปกรณ์เพื่อใช้ปฏิบัติงาน โดยไม่ปรากฏข้อเท็จจริงใดที่ชี้ให้เห็นว่าเป็นกรณีที่เกิดภาวะวิกฤต

ต่อ

หรือมีภัยอันตรายซึ่งกระทบต่อความปลอดภัยของประเทศหรือความปลอดภัยสาธารณะ ย่อมแสดงให้เห็นว่าพระราชกำหนดที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นมีลักษณะในเชิงปฏิเสธที่จะให้การคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้น แต่ฝ่ายบริหารกลับให้การคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐมากกว่าบุคคลที่พระราชบัญญัติดังกล่าวมุ่งหมายจะให้การคุ้มครอง ... การตราพระราชกำหนดนี้จึงไม่ใช่กรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ ตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้

ศาลรัฐธรรมนูญด้วยเสียงข้างมาก (๘ ต่อ ๑) ซึ่งไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๓ วรรคสี่ วินิจฉัยว่า พระราชกำหนดนี้ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง และให้พระราชกำหนดนี้ไม่ผลบังคับใช้มาแต่ต้นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๓ วรรคสาม

**คดีประเภทอื่น ๆ เช่น (ก) การพ้นจากตำแหน่งของสมาชิกสภา
และรัฐมนตรี (ข) ล้มล้างการปกครองฯ (ค) ยุบพรรค**

ข้อสังเกต คดีพ้นจากตำแหน่ง หากเป็นช่วงการเลือกตั้ง จะเป็นเขตอำนาจของศาลฎีกา แต่เมื่อสมาชิกสภา เข้าสู่ตำแหน่งแล้ว ผู้ที่จะวินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่งจะเป็น “ศาลรัฐธรรมนูญ”

ก. คดีการพ้นจากตำแหน่งของสมาชิกสภา และรัฐมนตรี

คดีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา: ศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญฯ

“มาตรา ๘๒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๓) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๑๑ (๓) (๔) (๕) หรือ (๗) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อได้รับเรื่องไว้พิจารณา **หากปรากฏ**เหตุอันควรสงสัยว่าสมาชิกผู้ถูกร้องมีกรณีตามที่ถูกร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญมี**คำสั่งให้สมาชิกผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่**จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่กระทบต่อกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปก่อนพ้นจากตำแหน่ง

ต่อ

มิให้ยับยั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาซึ่งหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคสองเป็นจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งได้ด้วย”

ข้อสังเกต

1. กรณีที่เกิดเป็นคดีคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เกิดขึ้นบ่อย คือ คดีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘ (๓) คือ “เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ” อันจะทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๖) ซึ่งจะ เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ
2. เมื่อศาลรัฐธรรมนูญรับเรื่องไว้พิจารณาในกรณีนี้ ศาลจะมีคำสั่งให้สมาชิกผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ต่อเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าสมาชิกผู้ถูกร้องมีกรณี ตามที่ถูกร้อง (แปลว่า ไม่จำเป็นต้องสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ทุกกรณี)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๔/๒๕๖๒

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายชนาธร สิ้นสุดลงหรือไม่

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้อง (นายชนาธร) เป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท วิลค์ มีเดีย จำกัด ซึ่งประกอบกิจการสื่อมวลชนอยู่ในวันที่ ๖ ก.พ. ๒๕๖๒ ซึ่งเป็นวันที่พรรคอนาคตใหม่ยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อต่อผู้ร้อง (กกต) อันเป็นลักษณะต้องห้ามมิให้ผู้ถูกร้องใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓) ทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๓

สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของนายระวีฯ สิ้นสุดของตามรัฐธรรมนูญ หรือ ไม่

นายระวีฯ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าแต่งตั้งให้เป็น ส.ว. ก่อนได้รับแต่งตั้งนายระวีเคยถูกลงโทษทางวินัยไล่ออกจากราชการฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงเมื่อปี ๒๕๓๙ แต่ยกประเด็นต่อสู้ว่า ไม่ต้องห้ามให้เป็น ส.ว. เพราะได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติ ครบ ๕๐ ปี พ.ศ.๒๕๓๙ และพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พ.ศ.๒๕๕๐ แล้ว

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ ประกอบ ๑๐๘ กำหนดลักษณะต้องห้ามของ ส.ว. ว่า ต้องไม่เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ

ต่อ

ศาลเห็นว่า การล้างมลทินตามพระราชบัญญัติทั้งสอง เป็นการล้างมลทินให้ผู้ที่เคยถูกลงโทษทางวินัยให้เป็นผู้ที่ไม่เคยถูกลงโทษทางวินัยในกรณีความผิดนั้น ๆ อีกต่อไป แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างการกระทำผิดที่ได้กระทำไปแล้ว ซึ่งเป็นเหตุให้ถูกลงโทษทางวินัยหรือลบล้างความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดีจากการกระทำ ดังนั้น การล้างมลทินตามพระราชบัญญัติทั้งสองจึงให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ต้องโทษในกรณีความผิดต่าง ๆ โดยให้ถือว่าผู้นั้นมีเคยถูกลงโทษหรือถูกลงทัณฑ์ทางวินัยเท่านั้น **แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษทางวินัยว่าได้มีการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้ถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ด้วย (กล่าวอีกนัยหนึ่ง ไม่อาจลบพฤติการณ์ที่กระทำผิดนั้น)**

ต่อ

นอกจากนี้ **พระราชบัญญัติล้างมลทินทั้งสองฉบับดังกล่าวเป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานกลางที่ทุกหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติ และมีผลต่อกฎหมายอื่น ๆ ในลำดับเดียวกันหรือลำดับศักดิ์ที่ต่ำกว่า แต่การนำพระราชบัญญัติล้างมลทินทั้งสองฉบับมาบังคับใช้ในทางที่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศจะกระทำมิได้** เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดให้บุคคลที่เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการเพราะทุจริตต่อหน้าที่ฯ ต้องห้ามเป็น ส.ว. เนื่องจากมีเจตนารมณ์ให้บุคคลที่จะมาเป็นสมาชิกวุฒิสภาต้องได้รับการกลั่นกรองคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสาธารณชน ไม่มีความมัวหมอง ฯ จึงเห็นได้ว่า **การที่ผู้ถูกร้องได้รับการล้างมลทินย่อมไม่มีผลให้ผู้ถูกร้องไม่เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามเป็น ส.ว.**

ดังนั้น ผู้ถูกร้องจึงเคยเป็นผู้ถูกสั่งให้พ้นจากราชการเพราะทุจริตต่อหน้าที่ฯ เป็นบุคคลที่ต้องห้ามใช้สิทธิสมัครเป็น ส.ว. เป็นเหตุให้สมาชิกภาพ ส.ว. ของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๖๓
สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนฯ นายสิระ เจนจาคะ สิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อวันที่ ๑๘ ส.ค.๒๕๖๒ นายสิระและคณะ เดินทางไปจังหวัดภูเก็ตเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการก่อสร้างอาคารชุดแห่งหนึ่งซึ่งศาลปกครองนครศรีธรรมราชมีคำพิพากษาให้เพิกถอน น.ส.๓ คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองสูงสุด นายสิระและคณะพบและพูดคุยกับพันตำรวจโทประเทือง สอบถามการไม่จับกุมดำเนินคดีกรณีพบเห็นการก่อสร้างที่ผิดกฎหมายในที่ดินดังกล่าว และกรณีไม่จัดกำลังพลดูแลนายสิระและคณะ นายสิระพูดจาทำนองให้พันตำรวจโทประเทือง ขอโทษนายสิระ

ต่อ

ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า การกระทำอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๕ (๑) มีองค์ประกอบดังนี้ **(วางบรรทัดฐาน แล้วคดีหลัง ๆ ก็เดินตามบรรทัดฐานนี้)**

๑. การกระทำที่เป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซง ต้องเป็นการกระทำโดยใช้สถานะหรือตำแหน่ง ส.ส. หรือ ส.ว.

๒. การกระทำนั้นต้องเป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าฝ่ายนิติบัญญัติจะไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงฝ่ายบริหารอันเป็นการต้องห้ามตามหลักการขัดกันแห่งผลประโยชน์ โดยคำว่า “ก้าวก่าย” หมายถึง ล่วงล้ำเข้าไปยุ่งเกี่ยวหน้าที่ผู้อื่น เหลื่อมล้ำไม่เป็นระเบียบ เช่น งานก้าวก่ายกัน ส่วนคำว่า “แทรกแซง” หมายถึง แทรกเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการของผู้อื่น การกระทำที่เป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๕ (๑) จึงเป็นการกระทำที่ก้าวล่วงหรือแทรกแซงเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับในการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร

ต่อ

๓. การกระทำที่เป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซง ผู้กระทำ แสดงออกซึ่งเจตนาที่จะก้าวก่ายหรือแทรกแซง โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำตามที่ถูกก้าวก่ายหรือแทรกแซงหรือไม่

๔. การกระทำที่เป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ส่วนประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำดังกล่าว อาจเป็นประโยชน์ในทางทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดก็ได้

ต่อ

เมื่อพิจารณาแล้ว การกระทำของนายสิระได้แก่ การใช้ถ้อยคำและมีพฤติกรรมที่แสดงออกต่อพันตำรวจโทประเทือง เกี่ยวกับการไม่ดำเนินการจับกุมดำเนินคดีกรณีพบเห็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และกรณีไม่จัดกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจดูแลความปลอดภัยนายสิระในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญโดยเสียงข้างมากเห็นว่า การกระทำดังกล่าวของนายสิระเป็นเพียงให้เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนการแสดงพฤติกรรมและใช้ถ้อยคำของนายสิระคงเป็นเพียงการไม่เห็นด้วยกับการปฏิบัติหน้าที่ของพันตำรวจโทประเทืองในฐานะเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น สำหรับการกระทำที่นายสิระพูดจาต่อนายกเทศมนตรีและผู้บริหารเทศบาลตำบลกระนวน ก็เป็นเพียงการสอบถามข้อมูลและรับฟังคำชี้แจงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการก่อสร้างอาคารชุดดังกล่าวเพื่อให้มีการปฏิบัติหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ยังฟังไม่ได้ว่านายสิระใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็น ส.ส. ก้าวก่ายหรือแทรกแซง เพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมืองฯ

ต่อ

อย่างไรก็ดี พฤติกรรมของนายอิสระในการแสดงท่าทางและการใช้ถ้อยคำ ต่อพันตำรวจโทประเทือง นายกเทศมนตรีและผู้บริหารเทศบาลตำบลกะรน หากบุคคลใดเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวไม่สุภาพ ไม่เหมาะสม ต่อสถานะหรือตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกรัฐสภาอันเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติองค์กรหนึ่ง บุคคลนั้นย่อมดำเนินการได้ตามที่รัฐธรรมนูญ กฎหมาย ข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและกรรมาธิการ พ.ศ. ๒๕๖๓ และมาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ฯ พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งใช้บังคับแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๖๓

ประเด็นที่หนึ่ง สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ (นางสาวปารีณา ฯ) สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๗) ประกอบมาตรา ๑๘๕ (๒) หรือไม่ นับแต่เมื่อใด

คดีฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเข้าร่วมประชุมกับข้าราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน เกี่ยวกับการจัดตั้งป่าชุมชน โดยแจ้งต่อที่ประชุมว่า จะกำชับ ประสานงาน เร่งรัด การตรวจสอบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด เพื่อที่จะให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นป่าชุมชนได้เร็วขึ้น ศาลรัฐธรรมนูญ โยดมติเอกฉันท์เห็นว่า การกระทำนี้เป็นเพียงการติดตามเรื่องร้องเรียนของประชาชนในพื้นที่ซึ่ง เป็นพื้นที่เลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย จึงฟังไม่ได้ว่า มีการใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็น ส.ส. กระทำการอันมีลักษณะที่เป็นการก้าวก้าวหรือแทรกแซง ในการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการประจำและหน่วยงานของ รัฐเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อมตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๕ (๑)

ต่อ

ประเด็นที่สอง สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๒ (นางสาว ศรีหวลฯ) สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๗) ประกอบมาตรา ๑๘๕ (๒) หรือไม่ นับแต่เมื่อใด

คดีฟังได้ว่าผู้ถูกร้องที่ ๒ เข้าพบนายอนุทิน รองนายกรัฐมนตรีและ รว.กระทรวงสาธารณสุข ทำเนียบรัฐบาล และมอบสำเนาหนังสือแจ้งปัญหาเรื่องที่พักของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลจอมทองไม่เพียงพอแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยมติเอกฉันท์ เห็นว่า การกระทำนี้เป็นการแจ้งปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งเป็นเขตเลือกตั้งของผู้ร้องที่ ๒ เพื่อให้ รว.กระทรวงสาธารณสุขทราบเท่านั้น ไม่เข้าลักษณะตาม มาตรา ๑๘๕ (๒)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๕/๒๕๖๓

ประเด็นพิจารณา คือ ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้อง (พล.อ.ประยุทธ์ฯ) สิ้นสุดของ เฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๕) และมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) ประกอบมาตรา ๑๘๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๓) หรือไม่ นับแต่เมื่อใด

ศาลเห็นว่า ผู้ถูกร้องมีสิทธิเข้าพักอาศัยในบ้านพักรับรองกองทัพบก โดยอาศัยระเบียบ กองทัพบกว่าด้วยการเข้าพักอาศัยในบ้านพักรับรองกองทัพบก พ.ศ.๒๕๔๘ ข้อ ๕ เมื่อผู้ถูกร้อง เกษียณอายุราชการในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก แต่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ก็ ยังคงเป็นผู้มีสิทธิพักอาศัยในบ้านพักรับรองกองทัพบก และกองทัพบกปฏิบัติต่อผู้มิคุณสมบัติ เช่นเดียวกันนี้ทุกคน เป็นการปฏิบัติในการงานปกติของกองทัพบก ไม่ได้ทำให้ผู้ถูกร้องได้รับสิทธิ พิเศษ จึงไม่ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๖ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๓) ดังนั้น ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องจึงไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕)

ต่อ

ประเด็นวินิจฉัยต่อไปมีว่า ผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๕) อันจะทำให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) หรือไม่

เห็นว่า เมื่อวินิจฉัยว่าการที่ผู้ถูกร้องพักอาศัยในบ้านพักรับรองกองทัพบก มีระเบียบรองรับไม่ถือว่าประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ของประเทศ ไม่เป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบเพื่อตนเองฯ ผู้ถูกร้องจึงไม่มีพฤติกรรมฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงฯ ไม่มีการกระทำความผิดห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๕) อันจะเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔)

ข้อสังเกต

ชวนคิดว่า ผู้ที่พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว จะได้รับสิทธิในการอยู่อาศัยในบ้านพักของทางราชการต่อไปได้หรือไม่?

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖/๒๕๖๔

ประเด็นที่หนึ่ง สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนของผู้ถูกร้อง (ร.อ.ธรรมนัส) สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๒ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐) หรือไม่ (รวมถึงตำแหน่งรัฐมนตรี) นับแต่เมื่อใด

คำว่า “เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุด” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) อันเป็นลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หมายความว่า คำพิพากษาของศาลไทยเท่านั้น เพราะการตีความให้คำพิพากษาของศาลต่างประเทศมีสถานะทางกฎหมายเช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาลไทย ไม่สอดคล้องกับหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคหนึ่ง

แม้ข้อเท็จจริงในคดีฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเคยต้องคำพิพากษาของศาลประเทศออสเตรเลีย แต่ไม่ใช่คำพิพากษาของศาลไทย ผู้ถูกร้องจึงไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐)

วินิจฉัย จำนำ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 2568

43

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ๒๔/๒๕๖๔

ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้เสียหายในคดีไม่เคยยอมความกับผู้ถูกร้อง (ส.ส.จิระ เจนจาตะ) อันเป็นเหตุให้ศาลแขวงปทุมวันจำหน่ายคดีออกจากสารบบความภายในระยะเวลาอุทธรณ์ เช่นนี้ คำพิพากษาดังกล่าวจึงถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลแขวงปทุมวัน ผู้ถูกร้องจึงเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลแขวงปทุมวันว่ากระทำความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๑ ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้ถูกร้องจึงเป็นบุคคลมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) อันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) นับแต่วันเลือกตั้ง ส.ส.

วินิจฉัย จำนำ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 2568

44

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๖๕

ประเด็น สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายสำลี รักสุทธี สิ้นสุดของตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐) คือ เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา” หรือไม่

ศาลวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า เมื่อวันที่ ๓ ม.ค.๒๕๖๒ ผู้ถูกร้องเคยต้องคำพิพากษาของศาลจังหวัดมหาสารคามในคดีอาญาว่า กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา และคดีถึงที่สุดแล้ว เมื่อผู้ถูกร้องเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้ถูกร้องจึงเป็นบุคคลมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑) อันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๔/๒๕๖๕

ประเด็น คือ ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา สิ้นสุดของตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๑๕๘ วรรคสี่ คือ **“นายกรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งรวมกันแล้วเกินแปดปีมิได้”** หรือไม่

ศาลเห็นว่าปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่ามีกรณีตามที่ถูกร้อง จึงสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรีนับตั้งแต่วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๕ จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย (มาตรา ๘๒ วรรคสอง)

ต่อ

เมื่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๐ ประกาศใช้บังคับในวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐ และผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้ รัฐธรรมนูญนี้ตามบทเฉพาะกาล มาตรา ๒๖๔ การดำรงตำแหน่งนายกฯ ของผู้ถูกร้องจึงเป็นการ ดำรงตำแหน่งนายกฯภายใต้รัฐธรรมนูญนี้ ต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๘ วรรคสี่ ทั้งนี้ การให้ คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้เป็นคณะรัฐมนตรี ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ จะต้องถือเอาวันที่รัฐธรรมนูญประกาศเป็นวันเริ่มต้นเข้ารับ ตำแหน่ง ผู้ถูกร้องจึงดำรงตำแหน่งนายกฯ ตามความในมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ นับแต่วันที่ ๖ เม.ย. ๒๕๖๐ เมื่อนับถึงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๕ ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่ง นายกฯหนึ่งไม่ครบกำหนดเวลาตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๑๕๘ วรรคสี่ **ความเป็น รัฐมนตรีของนายกฯผู้ถูกร้องจึงไม่สิ้นสุดลง**

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๓

ประเด็น ความเป็นรัฐมนตรีของนายศักดิ์สยาม ชิดชอบ รมว.กระทรวงคมนาคม (ผู้ถูกร้อง) สิ้นสุดลงหรือไม่

วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องยังคงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนจำกัด บุรีเจริญ คอนสตรัคชั่น โดยมีนาย ศ. เป็นผู้ครอบครองหุ้นของห้างหุ้นส่วนจำกัด บุรีเจริญคอนสตรัคชั่น และ ดูแลและห้างดังกล่าวแทนผู้ถูกร้องมาโดยตลอด อันเป็นการถือหุ้นของรัฐมนตรีที่อยู่ในความ ครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่นไม่ว่าโดยทางใด ๆ ซึ่งเป็นการกระทำอันเป็นการต้องห้ามตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๗ ดังนั้น ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๗

ประเด็น สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ (ผู้ถูกร้อง) ที่ถือหุ้นในบริษัทไอทีวีฯ จำนวน ๔๒,๐๐๐ หุ้น สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖ ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การพิจารณาว่านิติบุคคลใดเป็นกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนหรือไม่ ไม่อาจพิจารณาแต่เพียงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งนิติบุคคลที่จดทะเบียนหรือจัดแจ้งไว้เป็นทางการเพียงอย่างเดียว แต่จะพิจารณาควบคู่ไปกับการดำเนินกิจการของนิติบุคคลนั้นด้วยว่ามีการประกอบกิจการตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้นหรือไม่ อย่างไร

ต่อ

บริษัทไอทีวีฯ ตั้งขึ้นเพื่อประกอบกิจการเกี่ยวกับสื่อ แต่หยุดดำเนินการนับแต่สำนักงาน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีบอกเลิกสัญญาเมื่อปี ๒๕๕๐ บริษัทฯ จึงไม่มีคลื่นที่จะดำเนินการเป็นสื่อ แม้จะมีคดีฟ้องร้องกันเรียกค่าเสียหาย แต่ไม่ได้ฟ้องเพื่อให้คืนสิทธิในคลื่นความถี่ฯ ท้ายสุดยอมไม่มีผลให้บริษัทไอทีวีฯ ได้รับคลื่นที่จะประกอบกิจการสื่ออีก

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บริษัทไอทีวีจำกัด (มหาชน) มิได้ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ การถือหุ้นบริษัทไอทีวีจำกัด (มหาชน) ของผู้ถูกร้องตามคำร้องจึงไม่ทำให้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓)

ข้อพิจารณากรณีประเด็นนายฯฝ่าฝืนจริยธรรมอย่างร้ายแรงในการตั้ง รมต. ที่ขาดคุณสมบัติหรือไม่

- กรณีฝ่าฝืนจริยธรรมอย่างร้ายแรงอาจมีการดำเนินการได้หลากหลายช่องทาง ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการร้องไป ยัง ปปช. แล้ว ปปช. พิจารณาไปที่ศาลฎีกา
- แต่กรณีนายรัฐมนตรีนั้น สว. ๔๐ คน เข้าชื่อ เสนอตามรัฐธรรมนูญฯ ในประเด็นว่า **นายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรี** (ผู้ถูกร้องที่ 1) ได้นำความกราบบังคมทูลฯ เพื่อโปรดเกล้าแต่งตั้งนายพิชิต ชื่นบาน รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (ผู้ถูกร้องที่ 2) เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ทั้ง ๆ ที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าผู้ถูกร้องที่ 2 ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ 2 เคยถูกศาลฎีกามีคำสั่งจำคุกเป็นเวลา 6 เดือน ในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล **เป็นบุคคลที่กระทำการอันไม่ซื่อสัตย์สุจริตและมีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 160 (4) และ (5) เป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสองสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 170 วรรคหนึ่ง (4) ประกอบมาตรา 160 (4) และ (5) หรือไม่** ผู้ร้องจึงส่งคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 170 วรรคสามประกอบมาตรา 82 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องเฉพาะส่วนของผู้ถูกร้องที่ 2 สำหรับกรณีของผู้ถูกร้องที่ 1 มีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๖๗ ความเป็นรัฐมนตรีของนายเศรษฐาฯ สิ้นสุดลงหรือไม่ (ความแตกต่างระหว่างการวินิจฉัยการฝ่าฝืนจริยธรรมของศาลฎีกาและศาลรัฐธรรมนูญ)

ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า การวินิจฉัยว่ารัฐมนตรีผู้ใดมีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๕) เป็นหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อการวินิจฉัยว่า**ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีผู้นั้นจะต้องสิ้นสุดลงหรือไม่**ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๘๒ เป็นคดีรัฐธรรมนูญโดยแท้ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ส่วนหน้าที่และอำนาจของศาลฎีกาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๔ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๒๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) กำหนดให้มีอำนาจวินิจฉัยคดีการฝ่าฝืนมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงด้วย ศาลฎีกาดำเนินการพิจารณาตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด หากศาลฎีกามีคำพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหา**มีพฤติการณ์หรือกระทำความผิด**

ต่อ

ตามที่ถูกกล่าวหา ให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตลอดไป และไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เห็นได้ว่าหากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง สภาพบังคับเป็นไปตามมาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๘๒ หากศาลฎีกาพิพากษาตามมาตรา ๒๓๕ วรรคหนึ่ง (๑) สภาพบังคับเป็นไปตามมาตรา ๒๓๕ วรรคสามและวรรคสี่ **แม้เป็นการพิจารณาจากข้อเท็จจริงในมูลเหตุเดียวกัน แต่เป็นคนละประเภท เพราะเหตุจากวิธีพิจารณาคดี วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดี และสภาพบังคับแตกต่างกัน**

ต่อ

เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า การที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ รู้หรือควรรู้ถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติการณ์ของผู้ถูกร้องที่ ๒ ดังกล่าวโดยตลอดแล้ว แต่ยังเสนอแต่งตั้งให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี โดยผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต้องรับผิดชอบในสารัตถะความถูกต้องที่ตนลงนามรับสนองพระบรมราชโองการดังกล่าวทั้งที่มีข้อเท็จจริงเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าเป็นกรณีที่ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๔) โดยมีได้ใช้วิจารณ์ญาณเยี่ยงวิญญูชนหรือแม้แต่การคำนึงถึงมาตรฐานของบุคคลทั่วไปและมีได้คำนึงถึงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ **แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์** ขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๔) ย่อมเป็นการกระทำฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระฯ

ข. คดีล้มล้างการปกครองฯ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕

“มาตรา ๔๕ บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิได้

ผู้ใดทราบว่ามีกรกระทำตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้

ในกรณีที่อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ การดำเนินการตามมาตรานี้ไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการตามวรรคหนึ่ง”

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๓ กรณีพรรคอนาคตใหม่ ฯลฯ

กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า การออกข้อบังคับ นโยบาย และสัญลักษณ์ของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามมาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง เนื่องจากข้อบังคับ นโยบาย และสัญลักษณ์ของพรรคดังกล่าวมีลักษณะเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อพรรคผู้ถูกร้องได้ผ่านการพิจารณาของนายทะเบียนพรรคการเมืองในการจดทะเบียนจัดตั้งด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง แล้วได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ย่อมแสดงให้เห็นเบื้องต้นว่าข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่มีลักษณะเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยฯ กรณีจึงยังไม่ปรากฏข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะฟังได้ว่าการกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสี่เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองฯ ตามมาตรา ๔๙

มานิตย์ จุมปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2568

57

ต่อ

อย่างไรก็ดี การยื่นคำร้องของผู้ร้องนี้ คงเป็นเพียงข้อห้วงโยของผู้ร้องในฐานะพลเมืองที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และระบอบการปกครองของประเทศ เนื่องจากข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ใช้ถ้อยคำว่า “หลักประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนรายการคำประกาศอุดมการณ์ทางการเมือง ข้อ ๖ วรรคสอง ซึ่งกำหนดว่า “พรรคอนาคตใหม่ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ ...” การใช้ถ้อยคำในข้อบังคับของพรรคการเมืองดังกล่าวควรที่จะให้ความชัดเจน ไม่มีความคลุมเครือ แตกต่างจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ ที่บัญญัติว่า “ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” อันอาจก่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างชนในชาติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๔ (๓) ได้ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจที่จะพิจารณาและมีมติให้เพิกถอนข้อบังคับนั้นได้ตามมาตรา ๑๗ วรรคสาม เพื่อป้องกันความสับสนขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น สมควรที่ผู้เกี่ยวข้องจะได้ช่วยกันแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญต่อไป

มานิตย์ จุมปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2568

58

ต่อ

ส่วนกรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าผู้ถูกร้องที่ ๒ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๔ มีพฤติการณ์ แนวคิด ทักษะคติ คลั่งไคล้ปรัชญาตะวันตก เป็นขบวนการปฏิวัติริเริ่ม มีแนวความคิดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมไทย โดยการแสดงความคิดเห็นในช่วงเวลาต่าง ๆ ทั้งก่อนและหลัง การจดทะเบียนจัดตั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ดังปรากฏตามสื่อมวลชนและสื่อสาธารณชนที่ผ่านมา เช่น การให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชน การแสดงความคิดเห็นต่อหน้าสาธารณชน การแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญและการแสดงความคิดเห็นในช่องทางต่าง ๆ เป็นต้น นั้น เห็นว่า

ต่อ

การพิจารณาว่าบุคคลใดจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงที่ชัดเจนเพียงพอที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายและความประสงค์นั้นถึงระดับที่วิญญูชนควรจักอาจคาดเห็นได้ว่าน่าจะทำให้เกิดผลเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยการกระทำนั้นจะต้องกำลังดำเนินอยู่และไม่ห่างไกลเกินกว่าเหตุ แต่ข้อเท็จจริงเท่าที่ปรากฏในคดีเป็นเพียงข้อมูลข่าวสารจากเว็บไซต์ สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออินเทอร์เน็ต และยังไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ถูกร้องทั้งสี่มีพฤติการณ์หรือการกระทำตามความคิดเห็นที่ผู้ร้องกล่าวอ้างแต่อย่างใด กรณีจึงยังไม่ปรากฏข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะฟังได้ว่าการกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสี่เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง ส่วนกรณีการกระทำอื่นใดของผู้ถูกร้องทั้งสี่จะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นหรือไม่ เป็นเรื่องที่ต้องไปว่ากล่าวกันอีกส่วนหนึ่งต่างหากตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ต่อ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสี่ตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง ไม่เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๘/๒๕๖๔ กรณีกลุ่มผู้ชุมนุม

พิจารณาแล้วเห็นว่า หลักการทางรัฐธรรมนูญ (Constitutional Principles) วางรากฐานของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คุณค่าทางรัฐธรรมนูญ (Constitutional Values) ซึ่งเป็นแก่นของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกอบด้วย คุณค่าสำคัญ ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ทั้งนี้ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมีการบัญญัติไว้ครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม (ฉบับวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕) หมวด ๒ สิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม และมีการบัญญัติไว้เรื่อยมาในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ จนถึงฉบับปัจจุบัน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่ใช้สิทธิหรือเสรีภาพ เช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น” บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดหลักประกัน

ต่อ

เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งสามารถแยกออกได้เป็นสองส่วน ดังนี้ ส่วนที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นการเฉพาะ และส่วนที่รัฐธรรมนูญหรือบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นมิได้ห้ามไว้ ปวงชนชาวไทยย่อมมีสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว ทั้งได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงให้ความคุ้มครองการใช้สิทธิหรือเสรีภาพทุกกรณีทั้งที่บัญญัติเป็นการเฉพาะ และที่มิได้มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นห้ามหรือจำกัดไว้ โดยมีเงื่อนไขว่าการใช้สิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองนั้นต้องไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

ต่อ

การใช้สิทธิหรือเสรีภาพของผู้ร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ไม่เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย การกระทำของผู้ร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ เป็นการอ้างสิทธิหรือเสรีภาพเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงหลักความเสมอภาค และภราดรภาพ ผู้ร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยไม่รับฟังความเห็นของผู้อื่น ไม่ยอมรับความเห็นที่แตกต่างของบุคคลจนถึงกับล่วงละเมิดสิทธิส่วนตัวของบุคคลอื่นที่เห็นต่างด้วยการด่าทอ รบกวณพื้นที่ส่วนตัว ยุยงปลุกปั่นด้วยข้อเท็จจริงที่บิดเบือนจากความจริง ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงประจักษ์ว่าการกระทำของผู้ร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ มีการจัดตั้งกลุ่มในลักษณะองค์กรเครือข่ายกระทำการใช้ความรุนแรงต่อเนื่อง บางเหตุการณ์ผู้ร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ มีส่วนจุดประกายโดยการปราศรัยปลุกเร้าให้เกิดความรุนแรงในบ้านเมือง ทำให้เกิดความแตกแยกของคนในชาติ อันเป็นการทำลายหลักการความเสมอภาค และภราดรภาพ ผลของการกระทำของผู้ร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ นำไปสู่การล้มล้างระบอบประชาธิปไตยในที่สุด นอกจากนี้ ข้อเท็จจริง

ต่อ

ยังปรากฏว่า การชุมนุมหลายครั้ง มีการทำลายพระบรมฉายาลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ การแสดงออกโดยลบถลบสีน้ำเงินซึ่งหมายถึงองค์พระมหากษัตริย์ออกจากธงไตรรงค์ ข้อเรียกร้อง ๑๐ ประการของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ เช่น การยกเลิกมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญ การยกเลิกการบริจาคนและรับบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศล การยกเลิกพระราชอำนาจในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะ เป็นข้อเรียกร้องที่ทำให้สถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่เป็นไปตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของชาติไทยที่ยึดถือปฏิบัติกันตลอดมา ทั้งพฤติกรรมและเหตุการณ์ต่อเนื่องจากการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ แสดงให้เห็นมูลเหตุจูงใจของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ว่าการใช้สิทธิหรือเสรีภาพของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ มีเจตนาซ่อนเร้นเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ไม่ใช่เป็นการปฏิรูป

ต่อ

การใช้สิทธิหรือเสรีภาพของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ เป็นการแสดงความคิดเห็นโดยไม่สุจริต เป็นการละเมิดกฎหมาย มีมูลเหตุจูงใจเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง แม้เหตุการณ์ตามคำร้องผ่านพ้นไปแล้ว แต่หากยังคงให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ รวมทั้งกลุ่มในลักษณะองค์กรเครือข่ายกระทำการดังกล่าวต่อไป ย่อมไม่ไกลเกินเหตุที่จะนำไปสู่การล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคสอง ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งการให้เลิกการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นอีกในอนาคตได้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า การกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง และสั่งการให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ รวมทั้งกลุ่มองค์กรเครือข่ายเลิกการกระทำดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๖๗ กรณีนาย พ.และพรรคก้าวไกล

ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๔ ผู้ถูกร้องที่ ๑ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ รวมจำนวน ๔๔ คน เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท) ยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร (เอกสารหมายเลข ร ๓) ระหว่างการหาเสียงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๖ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ใช้นโยบายของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ในการหาเสียงเลือกตั้ง เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ และยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (เอกสารหมายเลข ร ๔) ประกอบกับผู้ถูกร้องทั้งสองมีพฤติการณ์แรงจูงใจให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมายดังกล่าวเรื่อยมา โดยการเข้าร่วมการประชุมจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ (เอกสารหมายเลข ศ ๒๑ ถึง ศ ๓๖) และมีกรรมการบริหารพรรคสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นผู้ต้องหาหรือเป็นนายประกันผู้ต้องหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ (เอกสารหมายเลข ศ ๑๙ ถึง ศ ๒๐) และเคยแสดงความคิดเห็นทั้งให้แก้ไขและยกเลิกกฎหมายดังกล่าวผ่านการจัดกิจกรรมทางการเมืองและสื่อสังคมออนไลน์หลายครั้ง (เอกสารหมายเลข ศ ๓๗)

มาดีย์ จูปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 2568

67

ต่อ

การที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ รวมจำนวน ๔๔ คน เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท) ยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๔ เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ มีเนื้อหาให้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๑๒ จากเดิมที่เป็นหมวด ๑ ลักษณะ ๑ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ให้เป็นลักษณะ ๑/๒ ความผิดเกี่ยวกับพระเกียรติของพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และเกียรติยศของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ การที่ประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๒ ความผิด แบ่งลักษณะความผิดเป็น ๑๓ ลักษณะ โดยจัดเรียงตั้งแต่ลักษณะความผิดอันเป็นการกระทำที่กระทบต่อรัฐ ความผิดที่เป็นการกระทำที่กระทบต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดที่เป็นการกระทำต่อสาธารณชน ความผิดที่กระทบต่อสังคมและบุคคล และความผิดที่กระทบต่อปัจเจกบุคคล แม้ผู้ถูกร้องทั้งสองได้แย้งว่าประมวลกฎหมายอาญามีได้กำหนดลำดับศักดิ์ของหมวดหมู่และลักษณะกฎหมายไว้ แต่ประมวลกฎหมายอาญาในแต่ละลักษณะบัญญัติเรียงลำดับตามความสำคัญและความร้ายแรงในแต่ละหมวดและในแต่ละมาตราไว้ โดยมาตรา ๑๑๒ อยู่ในลักษณะ ๑ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร เนื่องจากต้องคุ้มครองทั้งความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรและเกียรติยศของประมุขของรัฐ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒ ที่บัญญัติรับรองว่า ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันพระมหากษัตริย์จึงมี

มาดีย์ จูปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 2568

68

ต่อ

ความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ เพราะพระมหากษัตริย์กับประเทศไทยหรือชาติไทยดำรงอยู่ด้วยกัน เป็นเนื้อเดียวกัน เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ และอ้างความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในประเทศ การกระทำความผิดต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จึงเป็นการกระทำความผิดต่อความมั่นคงของประเทศด้วย การที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ กับพวก เสนอให้มาตรา ๑๑๒ ออกจากลักษณะ ๑ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร เป็นการกระทำเพื่อมุ่งหวังให้ความผิดตามมาตรา ๑๑๒ ไม่เป็นความผิดที่มีความสำคัญและความร้ายแรงระดับเดียวกับความผิดในหมวดของลักษณะ ๑ และไม่ให้อ้างเป็นความผิดที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศอีกต่อไป มีเจตนามุ่งหมายที่จะแยกสถาบันพระมหากษัตริย์กับความเป็นชาติไทยออกจากกันซึ่งเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐอย่างมีนัยสำคัญ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๘ - ๒๙/๒๕๕๕ วางหลักเกี่ยวกับบทบัญญัติมาตรา ๑๑๒ ไว้ว่า การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มีลักษณะของการกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงมากกว่าการดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทต่อบุคคลธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ ประกอบกับเพื่อพิทักษ์ปกป้องพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยการ

ต่อ

หมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายได้โดยง่าย จึงไม่มีบทบัญญัติเหตุยกเว้นความผิดหรือเหตุยกเว้นโทษไว้ในทำนองเดียวกันกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๙ และมาตรา ๓๓๐ การที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ กับพวก เสนอให้เพิ่มบทบัญญัติให้ผู้กระทำความผิดสามารถพิสูจน์เหตุยกเว้นความผิดและเหตุยกเว้นโทษได้ ตามร่างมาตรา ๖ ซึ่งให้เพิ่มความมาตรา ๑๓๕/๗ ว่า ผู้ใดตีชม แสดงความคิดเห็นหรือแสดงข้อความโดยสุจริต เพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่ออ้างไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ ผู้นั้นไม่มีความผิด และเพิ่มความมาตรา ๑๓๕/๘ ว่า ถ้าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดพิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าเป็นความผิดนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ ร่างกฎหมายดังกล่าวยอมทำให้ผู้กระทำความผิดใช้ข้อกล่าวอ้างว่าตนเข้าใจผิดและเชื่อโดยสุจริตว่าเป็นความจริงเป็นข้อต่อสู้และขอพิสูจน์ความจริงในทุกคดีเช่นเดียวกับการที่ผู้กระทำความผิดในคดีหมิ่นประมาทบุคคลทั่วไปยกขึ้นต่อสู้ ทั้งที่ลักษณะของการกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงมากกว่าการหมิ่นประมาทหรือดูหมิ่นต่อบุคคลธรรมดา ซึ่งการพิจารณาคดีของศาลจะต้องมีการสืบพยานหลักฐานตามข้ออ้าง ข้อเถียง ข้อต่อสู้ ระหว่างคู่ความในคดี การพิสูจน์เหตุดังกล่าวจำต้อง

ต่อ

พาดพิงหรือกล่าวหาสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งอยู่ในสถานะอันควรเคารพสักการะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ที่บัญญัติให้องค์พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ และทำให้ชื่อความดังกล่าวกระจายออกสู่สาธารณะอันเป็นการเสื่อมพระเกียรติ อีกทั้งการที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ กับพวก เสนอให้ความผิดตามมาตรา ๑๑๒ เป็นความผิดอันยอมความได้ โดยเพิ่มความในมาตรา ๑๓๕/๔ วรรคหนึ่ง ว่า “ความผิดในลักษณะนี้เป็นความผิดอันยอมความได้” และวรรคสอง “ให้สำนักพระราชวังเป็นผู้ร้องทุกข์ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับพระเกียรติของพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และเกียรติยศของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์” โดยให้สำนักพระราชวังเป็นผู้ร้องทุกข์และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหายเพียงหน่วยงานเดียวมุ่งหมายให้การกระทำความผิดตามมาตรา ๑๑๒ กลายเป็นความผิดที่เป็นเรื่องส่วนตัวของสถาบันพระมหากษัตริย์เท่านั้น เป็นการลดสถานะความคุ้มครองสถาบันพระมหากษัตริย์ ให้รัฐไม่ต้องเป็นผู้เสียหายในความผิดดังกล่าวโดยตรงและให้สถาบันพระมหากษัตริย์กลายเป็นคู่ขัดแย้งกับประชาชนและจะเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ส่งผลให้การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ไม่ใช่การกระทำความผิดที่กระทบต่อชาติและประชาชน ทั้งที่การกระทำความผิดดังกล่าวย่อมเป็นการทำร้ายจิตใจของชนชาวไทยที่มีความเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะทรงเป็นประมุขและศูนย์รวมความเป็นชาติที่รัฐต้องคุ้มครองและต้องเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา

มาติศย์ จุฬานำ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับฯ ๒๕๖๘

71

ต่อ

ดังนั้น แม้การเสนอร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ จะเป็นหน้าที่และอำนาจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามกระบวนการทางนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๓ และร่างกฎหมายดังกล่าวจะไม่ได้รับการบรรจุในวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็ตาม แต่การเสนอร่างกฎหมายนี้กลับดำเนินการโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ทั้งสิ้นเพียงพรรคเดียว (เอกสารหมายเลข ศ ๗/๘ ถึง ศ ๗/๑๓) ทั้งผู้ถูกร้องทั้งสองเบิกความต่อศาลยอมรับว่า พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ นำเสนอนโยบายดังกล่าวต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อใช้เป็นนโยบายพรรคหาเสียงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๖ และปัจจุบันยังคงปรากฏเป็นนโยบายการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ อยู่บนเว็บไซต์ของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ (เอกสารหมายเลข ร ๔) การที่ผู้ถูกร้องทั้งสองใช้การเสนอกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ เป็นนโยบายของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ในการหาเสียงเลือกตั้งแม้ไม่มีร่างที่จะแก้ไขเพิ่มเติม

มาติศย์ จุฬานำ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับฯ ๒๕๖๘

72

ต่อ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ให้เห็นว่า จะแก้ไขในประเด็นใด เสนอมาพร้อมนโยบายพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ แต่ตามเว็บไซต์ของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ กล่าวถึงการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ กลับมีเนื้อหาที่จะแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ทำนองเดียวกับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ. (แก้ไขเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท) เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๔ ที่ยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น ถือได้ว่า พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ร่วมกับผู้ถูกร้องที่ ๑ เสนอร่างกฎหมายดังกล่าวต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร โดยเนื้อหาของร่างกฎหมายที่เสนอเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงเจตนาของผู้ถูกร้องทั้งสองที่ต้องการลดทอนการคุ้มครองสถาบันพระมหากษัตริย์ลง โดยผ่านร่างกฎหมายและอาศัยกระบวนการทางนิติบัญญัติสร้างความชอบธรรมโดยซ่อนเร้นด้วยวิธีการผ่านกระบวนการทางรัฐสภา ยิ่งกว่านั้น ผู้ถูกร้องทั้งสองยังมีพฤติกรรมรณรงค์หาเสียงทางการเมืองเพื่อเสนอแนวความคิดดังกล่าวให้แก่ประชาชนทั่วไป ผ่านรูปแบบนโยบายของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ อย่างต่อเนื่อง หากประชาชนทั่วไปซึ่งไม่รู้เจตนาแท้จริงของผู้ถูกร้องทั้งสองอาจหลงเชื่อตามความคิดเห็นที่แสดงออกผ่านการเสนอร่างกฎหมายและนโยบายของพรรค ประกอบกับศาลรัฐธรรมนูญ

ต่อ

เคยมีคำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๖๒ ว่า สาระสำคัญซึ่งเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของระบอบการปกครองประชาธิปไตยของไทย ดังได้ระบุไว้ในความของพระราชหัตถเลขาที่ ๑/๖๐ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ ว่า พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูงดำรงฐานะอยู่เหนือการเมือง โดยเฉพาะในแง่การไม่เข้าไปมีบทบาทเป็นฝักฝ่ายต่อสู้แข่งขันรณรงค์ทางการเมืองอันอาจนำมาซึ่งการโจมตีตีเตียน และกระทบกระเทือนต่อความเป็นกลางของสถาบันพระมหากษัตริย์ต้องถูกลบล้างไป ดังปรากฏเป็นที่ประจักษ์ในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖/๒๕๔๓ วินิจฉัยว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ทรงดำรงอยู่เหนือการเมือง และทรงดำรงไว้ซึ่งความเป็นกลางทางการเมือง” การที่ผู้ถูกร้องทั้งสองใช้การเสนอกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ เพื่อลดสถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นนโยบายพรรคในการหาเสียงเลือกตั้ง และยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นการใช้ประโยชน์จากสถาบันพระมหากษัตริย์เพื่อหวังผลคะแนนเสียงและชนะการเลือกตั้ง มุ่งหมายให้สถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ในฐานะคู่ขัดแย้งกับประชาชน ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ถูกโจมตี ตีเตียน โดยไม่คำนึงถึงหลักการพื้นฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งมีหลักสำคัญว่าพระมหากษัตริย์ต้องดำรงฐานะอยู่เหนือการเมืองและความเป็นกลาง

ต่อ

ทางการเมือง การที่ผู้ถูกร้องทั้งสองเสนอร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ และใช้เป็นนโยบายพรรคในการหาเสียงเลือกตั้งดังกล่าว มีเจตนาเซาะกร่อนบ่อนทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นเหตุให้ข้าราชการโทรม เสื่อมทราม หรืออ่อนแอลง นำไปสู่การล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในที่สุด

ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องทั้งสองที่ว่า หลักการปกครองเสรีประชาธิปไตย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีหน้าที่เป็นผู้แทนของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายที่หาเสียงไว้ และการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมาย ตามนโยบายที่ให้ไว้ต่อประชาชนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการกระทำในฐานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นเอกสิทธิ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๓ วรรคหนึ่ง (๒) ไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติพรรคการเมืองนั้น เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าการเสนอพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท) เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๔ กลับดำเนินการโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ทั้งสิ้น (เอกสารหมายเลข ศ ๗/๙ ถึง ศ ๗/๑๓) ทั้งผู้ถูกร้องทั้งสองเบิกความต่อศาลรัฐธรรมนูญยอมรับว่า พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เสนอนโยบายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อใช้เป็นนโยบายรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๖ และปัจจุบันยังคงปรากฏนโยบายดังกล่าวอยู่บนเว็บไซต์ของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ (เอกสารหมายเลข ร ๔) ข้อโต้แย้งนี้จึงฟังไม่ขึ้น

มานิตย์ จุฬานำ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับฯ 2568

75

ต่อ

ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ ๒ ว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ ใช้เฉพาะกับบุคคลธรรมดาไม่ใช้กับพรรคการเมืองนั้น ผู้ถูกร้องที่ ๑ ในฐานะที่เป็นหัวหน้าพรรคการเมือง และพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่เมื่อพิจารณาความในรัฐธรรมนูญ หมวด ๓ มิได้กำหนดเฉพาะบุคคลที่เป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๐ ประกอบมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง (๑) และ (๕) บัญญัติหน้าที่ของพรรคการเมืองที่ต้องให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไว้อย่างชัดเจน รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ จึงใช้บังคับกับพรรคการเมืองซึ่งเป็นนิติบุคคลได้ เมื่อพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ แสดงบทบาทเคลื่อนไหวทางการเมืองสอดรับกับความเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมืองต่าง ๆ โดยการรณรงค์ ปลุกเร้า และยุยงปลุกปั่นเพื่อสร้างกระแสในสังคมให้สนับสนุน

มานิตย์ จุฬานำ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับฯ 2568

76

ต่อ

การยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ โดยมีกลุ่มบุคคลผู้มีชื่อทำกิจกรรม ยืน หยุด ชั่ง มีข้อเรียกร้องให้พรรคการเมืองทุกพรรคเสนอนโยบายยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ อีกทั้งมีกลุ่มบุคคลซึ่งปัจจุบันเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เข้าร่วม ชุมนุม โดยแนวร่วมคณะราษฎรยกเลิก ๑๑๒ (ครย. ๑๑๒) มีการรณรงค์ให้ยกเลิกหรือแก้ไขประมวล กฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ และนายรังสิมันต์ โรม นางอมรัตน์ โชคปมิตต์กุล มีพฤติการณ์สนับสนุน เรียกร้องให้ยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ โดยการโพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊กส่วนตัว นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการเป็นนายประกันให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยในข้อหาตามมาตรา ๑๑๒ ได้แก่ ผู้ถูกร้องที่ ๑ นายชัยธวัช ตุลาธน นายรังสิมันต์ โรม นางสาวสุทธวรรณ สุบรรณ ณ อยุธยา นายทองแดง เบ็ญจะปัก นางอมรัตน์ โชคปมิตต์กุล นายณัฐพงษ์ เรืองปัญญาวุฒิ นางสาวเบญจา แสงจันทร์ นายชวลิต เลาหอุดมพันธ์ นางสาวณิธีภัทร์ กุลเศรษฐสิทธิ์ และนายธีรจชัย พันธุมาศ ในขณะที่เป็นหรือเป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ตามหนังสือของสำนักข่าวกรอง

ต่อ

แห่งชาติ (เอกสารหมายเลข ศ ๒๐) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (เอกสารหมายเลข ศ ๒๑ ถึง ศ ๓๖) สภาความมั่นคงแห่งชาติ (เอกสารหมายเลข ศ ๓๗) ศาลอาญา (เอกสารหมายเลข ศ ๔๖) เว็บไซต์สำนักข่าว คม ชัด ลึก และคำเบิกความของผู้ถูกร้องทั้งสองต่อศาลรัฐธรรมนูญ อีกทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัด พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ยังมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ได้แก่ นายปิยรัฐ จงเทพ นางสาวชลธิชา แจ็งเร็ว และนางสาวรักชนก ศรีนอก ปรากฏตามหนังสือของ ศาลอาญา (เอกสารหมายเลข ศ ๔๖) เว็บไซต์ไอลอร์ และคำเบิกความของผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ นั้น เป็นความผิดอาญาที่ผู้กระทำจะต้องมีการกระทำที่เข้าองค์ประกอบแห่งความผิดจึงจะถูกกล่าวหาและดำเนินคดีได้ ผู้ถูกร้องทั้งสองจึงไม่อาจ กล่าวอ้างได้ว่าเป็นความเห็นต่างหรือเป็นคดีการเมืองเพราะการใช้สิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ มีข้อห้ามมิให้ใช้สิทธิหรือเสรีภาพหากเป็นการกระทำที่ส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน พฤติกรรมแสดงความคิดเห็นหรือเข้าร่วมการชุมนุมที่มีการรณรงค์ให้ยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ หรือเป็นนายประกันให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย ในข้อหาตามมาตรา ๑๑๒ หรือเป็นผู้กระทำความผิดในข้อหาดังกล่าวเสียเอง พฤติกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวประกอบกันย่อมแสดงให้เห็นว่าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นกลุ่มการเมืองซึ่งมี

ต่อ

เจตนาแอบแฝงต้องการเปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่คุ้มครองสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๖ พรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ จัดกิจกรรมปราศรัยใหญ่ ณ สวนสาธารณะเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยนางสาวทานตะวัน ตัวตุลาพันธ์ และนางสาวอรรรณ ภูพงษ์ ขึ้นเวทีปราศรัยและเชิญชวนให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ รวมถึงผู้ที่ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ร่วมกิจกรรม “คุณคิดว่ามาตรา ๑๑๒ ควรยกเลิกหรือแก้ไข” ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๑ นำสติ๊กเกอร์สีแดงปิดลงในช่องยกเลิกมาตรา ๑๑๒ แม้ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้แย้งและเปิดความต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าเป็นเพียงการแสดงออกเพื่อโน้มน้าวให้ผู้ตั้งกระทู้ถามและผู้ฟังการปราศรัยโดยทั่วไปสงบสติอารมณ์ลงก่อนที่จะฟังคำปราศรัยถึงเหตุผลที่สมควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ และเป็นการบริหารสถานการณ์ไม่ให้เกิดความรุนแรงนั้น แต่ข้อเท็จจริงปรากฏในหนังสือของสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ ปราศรัยความตอนหนึ่งว่า “... พี่น้องประชาชนเสนอกฎหมายยกเลิก ม. ๑๑๒ เข้ามา พรรคก้าวไกลก็จะสนับสนุนเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นต้องขอโทษน้องทั้งสองคนที่พี่ต้องแก้ไข ม. ๑๑๒ ในสภาก่อน ถ้าสภายังไม่ได้รับการแก้ไข ก้าวไกลจะออกไปสู้ด้วยกันครับ” (เอกสารหมายเลข ศ ๓๓) แสดงให้

มาติง ยูน่า กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2568

79

ต่อ

เห็นถึงเจตนาของผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ในขณะนั้นที่พร้อมจะสนับสนุนการยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ทำให้บทบัญญัติในการคุ้มครองสถาบันพระมหากษัตริย์หมดสิ้นไป เพราะหากไม่ได้รับการแก้ไขภายในสภาผู้แทนราษฎรก็พร้อมที่จะดำเนินการโดยอาศัยวิถีทางอื่นนอกเหนือจากกระบวนการนิติบัญญัติ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยที่ ๑๙/๒๕๖๔ ว่า “การกระทำที่มีเจตนาทำลายล้างสถาบันพระมหากษัตริย์โดยชัดแจ้งเป็นการเซาะกร่อนบ่อนทำลายการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้วางบรรทัดฐานเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขว่า พระมหากษัตริย์ทรงดำรงสถานอยู่เหนือการเมืองและเป็นกลางทางการเมือง การกระทำใด ๆ ทั้งการส่งเสริมหรือทำลายให้สถาบันพระมหากษัตริย์สูญเสียสถานะที่จะต้องอยู่เหนือการเมืองหรือดำรงความเป็นกลางทางการเมืองย่อมเป็นการเซาะกร่อนบ่อนทำลาย เป็นเหตุให้ชำรุดทรุดโทรม เสื่อมทราม หรืออ่อนแอลง เข้าลักษณะเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

แม้ผู้ถูกร้องทั้งสองได้แย้งว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ เมืองค์ประกอบของการกระทำอันจะเป็นการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้นั้นจะต้องเป็น

มาติง ยูน่า กฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2568

80

ต่อ

การใช้ “สิทธิหรือเสรีภาพ” ก็ตาม แต่คำว่า “สิทธิ” หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองและให้ความคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลใดรุกรานหรือใช้สิทธิเกินส่วนของตนเองอันถือเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่น ส่วนคำว่า “เสรีภาพ” หมายถึง เป็นสภาวะของมนุษย์ที่เป็นอิสระในการกำหนดว่าตนเองจะกระทำการหรือไม่กระทำการอันใด แต่ทั้งนี้ การใช้เสรีภาพจะต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วย ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๔ กำหนดกรอบการใช้สิทธิและเสรีภาพสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ข้อ ๑๙ วรรค ๓ ประการ ดังนี้ (๑) ต้องไม่กระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของชาติ (๒) ต้องไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อย และ (๓) ต้องไม่กระทบสิทธิและเสรีภาพของคนอื่น เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าการกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองมีพฤติการณ์ในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเพื่อเรียกร้องให้มีการทำลายการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยซ่อนเร้นผ่านการเสนอร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ และใช้เป็นนโยบายพรรค แม้เหตุการณ์ตามคำร้องผ่านพ้นไปแล้ว แต่การดำเนินการดังกล่าวให้มีการยกเลิกหรือการแก้ไขเพิ่มเติม

ต่อ

ประมวลกฎหมายอาญาของผู้ถูกร้องทั้งสองมีลักษณะดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นขบวนการ โดยใช้หลายพฤติการณ์ประกอบกัน ทั้งการชุมนุมเรียกร้อง การจัดกิจกรรมทางการเมือง การณรงค์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร และการใช้เป็นนโยบายหาเสียงเลือกตั้ง หากยังปล่อยให้ผู้ถูกร้องทั้งสองกระทำการดังกล่าวต่อไป ย่อมไม่ไกลเกินเหตุที่จะนำไปสู่การล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองจึงเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง โดยมาตรา ๔๔ วรรคสอง ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นอีกในอนาคตได้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง และสั่งการให้ผู้ถูกร้องทั้งสองเลิกการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นเพื่อให้มีการยกเลิกประมวล

ต่อ

กฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ อีกทั้งไม่ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ด้วยวิธีการซึ่งไม่ใช่กระบวนการทางนิติบัญญัติโดยชอบ ที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคสอง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๔

(ค) คดียุบพรรค

รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

ไม่มีบทบัญญัติชัดเจนเรื่องการยุบพรรคการเมือง

เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐

“มาตรา ๙๒ เมื่อคณะกรรมการมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าพรรคการเมืองใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ให้ยื่นศาลรัฐธรรมนูญเพื่อสั่งยุบพรรคการเมืองนั้น

(๑) กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

(๒) กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๓) กระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๒๐ วรรคสอง มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ มาตรา ๗๒ หรือมาตรา ๗๔

(๔) มีเหตุอันจะต้องยุบพรรคการเมืองตามที่มีกฎหมายกำหนด

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการไต่สวนแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าพรรคการเมืองกระทำการตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง และเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น”

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๖๒ กรณีพรรคไทยรักษาชาติ

ศาลรัฐธรรมนูญฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติว่า เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลาประมาณ ๙.๐๐ น. ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นพรรคการเมืองได้ยื่นหนังสือแจ้งรายชื่อทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี เป็นบุคคลที่คณะกรรมการบริหารพรรคมีมติที่จะเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีของพรรคผู้ถูกร้อง พร้อมหนังสือยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อ

ต่อ

ประเด็นที่ ๑ มีเหตุให้สั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๒) หรือไม่

พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบอบการปกครองของประเทศ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม เพราะพรรคการเมืองเป็นองค์กรที่มีส่วนกำหนดตัวบุคคลที่จะเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งในฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร ทั้งนี้โดยมีคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองเป็นเสมือนมันสมอง และระบบจิตใจ เป็นผู้ใช้ดุลพินิจตัดสินใจ และกระทำการใด ๆ แทนพรรคการเมือง ดังนั้นผู้ที่เข้ามาจัดตั้งพรรคการเมืองจึงต้องมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ และการกระทำของพรรคการเมืองที่ตนบริหารจัดการอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อความมั่นคงดำรงอยู่และพัฒนาก้าวหน้าต่อไปได้อย่างยั่งยืนของประเทศชาติ

ต่อ

และระบอบการปกครองของประเทศ ถ้าพรรคการเมืองใดมีการกระทำที่เป็นการล้มล้าง หรือเพียง “อาจเป็นปฏิปักษ์” ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พรรคการเมืองนั้น รวมทั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้นย่อมจะต้องถูกลงโทษทางการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๑) หรือ (๒) แล้วแต่กรณี จะอ้างความไม่รู้ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือความเห็นความเชื่อของตนมาเป็นข้อแก้ตัวให้หลุดพ้นจากความรับผิดชอบต่อการกระทำนั้นไม่ได้”

ต่อ

ถึงแม้กฎหมายจะมีได้ให้นิยามศัพท์คำว่า “ล้มล้าง” และ “ปฏิปักษ์” ไว้ แต่ทั้งสองคำนั้น ก็เป็นคำในภาษาไทยธรรมดาที่มีความหมายตามที่ใช้และรู้กันอยู่ทั่วไป ซึ่งศาลย่อมรู้ได้เองด้วยว่า “ล้มล้าง” หมายถึง การกระทำที่มีเจตนาเพื่อทำลายหรือล้างผลาญให้สูญสลายหมดสิ้นไป ไม่ให้ดำรงอยู่หรือมีอยู่อีกต่อไป ส่วนคำว่า “ปฏิปักษ์” นั้นไม่จำเป็นต้องรุนแรงถึงขนาดมีเจตนาที่จะล้มล้างทำลายให้สิ้นไป ทั้งยังไม่จำเป็นต้องถึงขนาดตั้งตนเป็นศัตรูหรือฝ่ายตรงข้ามเท่านั้น เพียงแค่เป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นการขัดขวางหรือสกัดกั้นมิให้เจริญก้าวหน้า หรือเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลเป็นการเซาะกร่อนบ่อนทำลาย จนเกิดความชำรุดทรุดโทรม เสื่อมทราม หรืออ่อนแอเอง ก็เข้าลักษณะของการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ได้แล้ว

ต่อ

สำหรับประเด็นเรื่องเจตนา นั้น เมื่อมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๒) บัญญัติชัดเจนว่า เพียงแค่ “อาจเป็นปฏิปักษ์” ก็ต้องห้ามแล้ว หากต้องมีเจตนาประสงค์ต่อผล หรือต้องรอให้เกิดผลเสียหายร้ายแรงขึ้นจริงเสียก่อนไม่ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นมาตรการป้องกันความเสียหายร้ายแรงที่อาจจะเกิดแก่สถาบันหลักของประเทศไว้ก่อน อันเป็นรัฐประศาสนโยบายที่จำเป็นเพื่อดับไฟกองใหญ่ไว้แต่ต้นลมมิให้ไฟกองเล็กกระพือโหมไหม้ลุกลามขยายใหญ่จนเป็นมหันตภัยที่ไม่อาจต้านทานได้ในวาระต่อไป อนึ่ง บทบัญญัติในมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๒) ที่ว่า “...อาจเป็นปฏิปักษ์...” นั้น ในทางกฎหมายเป็น “เงื่อนไขทางภาวะวิสัย” กล่าวคือ ไม่ขึ้นกับเจตนาหรือความรู้สึกส่วนตัวของผู้กระทำว่าจะเกิดผลเป็นปฏิปักษ์จริงหรือไม่ หากแต่ต้องดูตามพฤติการณ์แห่งการกระทำนั้น ๆ ว่าในความผิดของวิญญูชนหรือคนทั่วไป จะเห็นว่าการกระทำดังกล่าว อาจส่งผลให้เกิดการเป็นปฏิปักษ์

ต่อ

หรือไม่ เทียบได้กับในกรณีหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ ที่ว่า “...น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง...” ซึ่งศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานมั่นคงไว้ว่าการพิจารณาว่าถ้อยคำหรือข้อความใดจะเป็นการใส่ความผู้อื่นจนทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังหรือไม่ ต้องพิจารณาจากการรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกและความเข้าใจในถ้อยคำหรือข้อความนั้นของวิญญูชนทั่ว ๆ ไปเป็นเกณฑ์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๖๗/๒๕๔๕) และข้อความใดจะเป็นการทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นเกลียดชัง ต้องถือตามความคิดของบุคคลธรรมดาผู้ได้เห็นได้ฟัง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๖/๒๕๐๙) คือ ไม่เกี่ยวกับเจตนาหรือความรู้สึกของผู้กระทำเอง ส่วนผลของการใส่ความผู้อื่นน่าจะทำให้เขาเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังหรือไม่นั้น ศาลมีอำนาจวินิจฉัยได้เอง ไม่จำเป็นต้องอาศัยคำเบิกความของพยาน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๗๑/๒๕๒๒) เมื่อการกระทำของผู้ร้องมีหลักฐานชัดเจนว่าได้กระทำไปโดยรู้สำนึก

ต่อ

และโดยสมัครใจอย่างแท้จริง ซึ่งคณะกรรมการบริหารพรรคของผู้ถูกร้องย่อมทราบดีว่า ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี เป็นพระราชธิดาพระองค์ใหญ่ใน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทั้งยังเป็นพระเชษฐภคินีใน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แม้ทรงกราบถวายบังคมลาออกจากฐานันดรศักดิ์ไปแล้ว แต่ยังคงดำรงอยู่ใน ฐานะสมาชิกแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ การกระทำของผู้ถูกร้องเป็นการนำสมาชิกชั้นสูงในพระบรม ราชวงศ์มาเป็นฝักฝ่ายในทางการเมือง ทั้งยังเป็นการกระทำที่วิญญูชนคนไทยทั่วไปย่อมรู้สึกได้ว่า สามารถทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยที่เป็นศูนย์รวมใจของคนไทยทั้งชาติต้องถูกนำไปใช้ เพื่อความได้เปรียบทางการเมืองอย่างแยบยลให้ปรากฏผลเสมือนเป็นฝักฝ่ายทางการเมือง และ มุ่งหวังผลประโยชน์ทางการเมืองโดยไม่คำนึงถึงหลักการพื้นฐานสำคัญของการปกครองในระบอบ

ต่อ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นการคุ้มครองเสรีภาพที่จะต้อง อยู่เหนือการเมือง และดำรงความเป็นกลางทางการเมือง อันเป็นจุดเริ่มต้นของการเซาะก่อนบ่อน ทำลาน เป็นเหตุให้ข้าราชการทุจริต เสื่อมทราม หรืออ่อนแอลง เข้าลักษณะของการกระทำที่อา จะเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตาม มาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๒) อย่างชัดเจนแล้ว กรณีมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ผู้ถูกร้องกระทำการ ตามมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๒) จึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา ๙๒ วรรคสอง

คำวินิจฉัยตอนท้ายของศาลรัฐธรรมนูญ

๑. ยุบพรรคไทยรักษาชาติ

๒. เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ซึ่งเป็นวันที่มีการกระทำอันเป็นเหตุให้ยุบพรรค มีกำหนดเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งยุบพรรค

๓. ห้ามมิให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคของผู้ถูกร้องไปจดทะเบียนพรรคการเมืองใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือมีส่วนร่วมในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีก ภายในกำหนด ๑๐ ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งยุบพรรค

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๖๓ กรณีพรรคอนาคตใหม่

การที่นาย ฐ. หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องให้เงินกู้ยืมแก่ผู้ถูกร้อง เป็นการบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด และ การที่นาย ฐ. ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องให้ผู้ถูกร้องกู้ยืมเงินเป็นจำนวนมาก คณะกรรมการบริหารพรรคควรจะรู้ว่าการเป็นหนี้จำนวนมากต่อบุคคลโดยอมจะก่อให้เกิดการครอบงำหรือชี้้นำโดยบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่สามารถอาศัยอำนาจแห่งมูลหนี้ที่จะเรียกให้ผู้ถูกร้องชำระหนี้หรือดเว้นการอันใดอันหนึ่งตามสัญญาก็ได้ ทั้งจะก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการเงินมาเป็นผู้บงการพรรคแต่เพียงผู้เดียวหรือกลุ่มเดียว อันจะส่งผลทำให้พรรคการเมืองเป็นธุรกิจการเมือง ดังนั้น การกู้ยืมเงินของผู้ร้องจึงมีเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงการรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดตามมาตรา ๖๖ เมื่อมีการรับบริจาดดังกล่าว ต้องห้ามตามมาตรา ๖๖ จึงเป็นการรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดโดยรู้หรือควรจะรู้ว่าได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตาม พรป.ว่าด้วยพรรคการเมืองฯ มาตรา ๗๒ กรณีจึงมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๗๒ อันเป็นเหตุให้สั่งยุบพรรคตามมาตรา ๘๒ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง (๓)

หมายเหตุ

๑. พรป. ว่าด้วยพรรคการเมืองฯ มาตรา ๖๖ บัญญัติว่า “บุคคลใดจะบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดให้แก่พรรคการเมืองมีมูลค่าเกินสิบล้านต่อพรรคการเมืองต่อปีมิได้...”
๒. คดีข้างต้น นาย ช. ได้บริจาคเงินให้พรรคผู้ถูกร้องในปี ๒๕๖๒ จำนวน ๙,๕๐๐,๐๐๐ บาท และให้ในปีเดียวกันอีก ๑๙๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งศาลเห็นว่า เป็นการเลี่ยงการบริจาคที่ห้ามบริจาคให้พรรคใดพรรคหนึ่งเกิน ๑๐ ล้านต่อปี

คำวินิจฉัยตอนท้ายของศาลรัฐธรรมนูญ

๑. ยุบพรรคพรรคอนาคตใหม่
๒. เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๖๒ หรือวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๒ ซึ่งเป็นวันที่มีการกระทำอันเป็นเหตุให้ยุบพรรคมีกำหนดเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งยุบพรรค
๓. ห้ามมิให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคของผู้ถูกร้องไปจดทะเบียนพรรคการเมืองใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือมีส่วนร่วมในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีก ภายในกำหนด ๑๐ ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งยุบพรรค

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๐/๒๕๖๗ กรณีพรรคก้าวไกล

วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๗

เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคผู้ถูกร้องร่วมกัน เสนอร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ที่มีเนื้อหาลดโทษคนค้ำสถาบันพระมหากษัตริย์ และใช้เป็นนโยบายพรรค ผู้ถูกร้องยังมีพฤติการณ์เข้าร่วมมรดงค์ทางการเมืองให้มีการยกเลิกหรือแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ โดยมีกรรมการบริหารพรรคสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกพรรคผู้ถูกร้อง เป็นนายประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ หรือตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในการกระทำความผิดดังกล่าวเสียเอง อีกทั้งยังเคยแสดงความคิดเห็นให้แก้ไขหรือยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ผ่านการจัดกิจกรรมทางการเมืองและสื่อสังคมออนไลน์หลายครั้ง ด้วยเจตนามุ่งหมายที่จะแยกสถาบันพระมหากษัตริย์กับความเป็นชาติไทยออกจากกันซึ่งเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐอย่างมีนัยสำคัญ ลดทอนสถานะความคุ้มครองสถาบันพระมหากษัตริย์ และใช้ประโยชน์จากสถาบัน

มานิตย์ จุมปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2568

99

ต่อ

พระมหากษัตริย์เพื่อหวังผลคะแนนเสียงและชนะการเลือกตั้ง เป็นการมุ่งหมายให้สถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ในฐานะคู่ขัดแย้งกับประชาชน ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ถูกโจมตี ติเตียน เป็นการทำร้ายจิตใจของชนชาวไทยที่มีความเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์เพราะทรงเป็นประมุขและศูนย์รวมความเป็นชาติ และนำไปสู่การล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นไปตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๖๗ จึงเป็นเหตุขาดและมีผลผูกพันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ วรรคสี่ เมื่อพรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนที่มีความสำคัญในระบอบประชาธิปไตย การยุบพรรคการเมืองต้องเคร่งครัด ระมัดระวัง ให้ได้สัดส่วนกับพฤติการณ์ความรุนแรงของพรรคการเมือง การยุบพรรคการเมืองต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายและขึ้นอยู่กับการกระทำของพรรคการเมืองนั้น ๆ ผู้ถูกร้องมีการกระทำอันฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๑) และ (๒)

มานิตย์ จุมปา กฎหมายรัฐธรรมนูญ เนติฯ 2568

100

ต่อ

กฎหมายดังกล่าวต้องใช้แก่พรรคการเมืองทุกพรรค ไม่ว่าจะพรรคการเมืองนั้นจะได้รับการเลือกตั้งหรือไม่ก็ตาม แต่ทุกพรรคการเมืองต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับเดียวกันอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันอันเป็นพฤติการณ์และข้อกฎหมายที่ได้สัดส่วนและจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามเพื่อหยุดยั้งการทำลายหลักการพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องตามที่กฎหมายบัญญัติให้กระทำโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แม้นักวิชาการสาขาต่าง ๆ นักการเมือง หรือนักการทูตของต่างประเทศต่างก็มีรัฐธรรมนูญและกฎหมายภายในประเทศรวมทั้งข้อกำหนดของตนที่แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละประเทศ การแสดงความคิดเห็นใด ๆ ย่อมต้องมีมารยาททางการทูตและการต่างประเทศที่พึงปฏิบัติต่อกัน กรณีมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้ถูกร้องกระทำการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง (๑) และ (๒) อันเป็นเหตุให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๒ วรรคสอง

นอกจากนั้น ศาลรัฐธรรมนูญยัง

มีมติเอกฉันท์วินิจฉัยให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ดำรงตำแหน่งระหว่างวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๔ ถึงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๗ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการกระทำอันเป็นเหตุให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง มีกำหนดเวลาสิบปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง และมีมติเอกฉันท์วินิจฉัยว่าห้ามมิให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้องในช่วงเวลาดังกล่าวไปจดทะเบียนพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือมีส่วนร่วมในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกภายในกำหนดสิบปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา ๔๔ วรรคสอง